

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת נח תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון חתקמ"ג

בסעודה שלישית

כאשר כל הבריאה טובעת בים, אין זמן של שירה, ולכן לא שימשו אז המזלות. [שוב ראיתי כן בידי משה על המדרש (שם כה-ב)].

ומעתה יש לומר דפלוגתא זו אי צוהר פירושו חלון או אבן טובה, תליא במה דפליגי שם במדרש אי שמשו המזלות כל הי"ב חודש ע"ש. דלמאן דאמר שמשו המזלות, היה לו תועלת מהחלון להכניס בו אורה. אבל למאן דאמר דלא שמשו המזלות, והחושך כיסה את הארץ, פירושו של צוהר היא אבן טובה המאירה להם, כי החלון לא הכניסה אור.

אמנם יש לומר דאלו ואלו דברי אלקים חיים, דהנה בתפארת יהונתן בפרשתנו (עה"פ עוד כל ימי הארץ) כתב, שהקשה הרא"מ איך ידע נח כי קלו המים, ואיך הלך ושוב היונה, אם לא היה אור במושבתו. וכן יש לדייק מה שנאמר (ח-כב) יום ולילה לא ישבותו, הא גם בשנת המבול לא נשבית הלילה, כי כל י"ב חודש היה לילה. אבל באמת הענין הוא, כי בוודאי לא סיבב החמה או אבל אורה לא כהה, ואם כן במקום שהיתה עומדת היתה מאירה לארץ, ואם כן סביב לארץ ישראל היתה מאירה תמיד, כי שם היתה עומדת בשנת המבול, ושם היתה מאירה כל

צוהר תעשה לתבה וגו' ופתח התבה בצדה תשים וגו' (ו-טז). ברש"י יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טובה המאירה להם (ב"ר לא-יא) ע"כ. ונראה דהנה במדרש (ב"ר לד-יא) אמר רבי יוחנן לא שמשו מזלות כל י"ב חודש ע"ש. ויש לומר בטעם הדבר דאיתא במדרש תנחומא (אחרי ט), רוח הקודש צווחת כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים (מלאכי א-יא), משעה שהשמש זורח עד שעה שהוא שוקע אין קלוסו של הקב"ה פוסק מפיו שנאמר ממזרח שמש ועד מבואו. וכן את מוצא, בשעה שעמד יהושע ועשה מלחמה בגבעון, מה כתיב שם, אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את האמורי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וגו' (יהושע י"ב), בקש יהושע לשתק את החמה, אמר לו שמש בגבעון דום, לא אמר עמוד אלא דום, למה אמר לו דום, שכל זמן שהוא מקלס יש בו כח להלך, דמם עמד, לכך אמר לו יהושע שיעמוד שנאמר שמש בגבעון דום וכו'. אמר ליה וכיון שאני שותק מי יאמר קלוסו של הקב"ה, אמר ליה דום אתה ואני אומר שירה בעבורך שנאמר אז ידבר יהושע לה', ואין אז אלא שירה שנאמר (שמות טו-א) אז ישיר משה ע"כ. ומצינו בגמרא (מגילה י:) מאי דכתיב (שמות יד-כ) ולא קרב זה אל זה כל הלילה, בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר להם הקב"ה, מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה ע"ש. ואם כן מכל שכן

בזוה"ק בפרשתנו (סו:) דכשומר ה' לנח שינצל בהתבה הוא ובניו, לא ביקש רחמים על עלמא ואתאבדו, ובגין כך אקרי מי המבול על שמיה, כמה דאת אמר (ישעיה נד-ט) כי מי נח זאת לי ע"ש. ובחתם סופר בפרשתנו (כד:) כתב, דבאמת הרבה ריוח והצללה לפני הקב"ה, ולא היה צריך להסגיר את נח בתוך התיבה, אך היה זה לעונש עבדו לתקן מה שלא השלים בני דורו. וזהו שכתב רש"י (ח-יד) שמשפט דור המבול היה שנה תמימה (ב"ר לג-ז). ולכאורה הרי ברגע אחד מתו וירדו שאולה, ומה היה משפטם שוב אם ירדו גשמים שנה תמימה או לעולם. אך נח ובניו וכל אשר אתו היו בעונש, מה שהיו אסורים בבית הכלא הזה בתיבה ונצטערו בה בלי ספק, והיה משפטם שנה תמימה ע"ש. ומטעם זה הטיל ה' על נח לאחר המבול לתקן וליישב את העולם מרישא עד גמירא, כי בגרמתו נחרבה העולם, ותיקונו הוא ליישבו מחדש.

והנה כאשר צוה ה' את נח לעשות את התבה, חוץ ממה שהיה לצרכו להצילו מהמבול, היה בזה עוד כוונה נוספת, והיא העיקר, וכמו שכתב רש"י (ו-יד) הרבה ריוח והצללה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו (סנהדרין קח:) ע"ש. אך אם סופו תהא שלא ישמעו, ויצטרך להביא המבול, תהא התבה הזאת הצלתו של נח ובניו. על כן העיר לו ה' בעשייתו, שלא ישים מעיינו על פתח התבה, לחשוב שזהו עיקר תכלית הציווי לעשות תבה, כדי שיהא מקום לו ולביתו להכנס על ידה להתבה ולהנצל שם. אלא 'פתח התבה' שמשמשת לכניסתה, 'בצדה תשים', זה תשים מן הצד, שלא זהו העיקר המכוון שבציווי זה, אלא תכלית עשייתו כדי לעורר בזה את אנשי דורו לשוב אל ה'.

*

והנה כאשר יצא נח מן התבה באמת התחיל ביישוב העולם, וכמו שנאמר (ט-כ) ויחל נח איש

י"ב חודש. ואם כן במקום עמידתה היה תמיד יום ונשבת הלילה, ובשאר מקומות היה תמיד לילה ונשבת היום. ואם כן התיבה שנחה בהרי אררט סמוך לארץ ישראל כדכתיב במלכים בהריגת סנחריב, שם היה כולו יום, ושם יכול לשלח עורב ויונה ולא קשה מידי ע"כ.

ולפי זה כיון שבעצם היום הזה בא נח אל התבה (ז-ג), היה שם במקום התבה אורה כל השנה כולה, שלא זו השמש ממקומו כל השנה, ושפיר היה יכול להשתמש בהחלון, גם למאן דאמר שלא שימשו המזלות. אך אחר ארבעים יום כתיב, וירבו המים וישאו את התבה ותרים מעל הארץ (ז-יז), והגיע על ידי זה התיבה למקומות שלא שלט שם האור, על כן הוצרך להכניס להתיבה גם אבן טובה, שיאיר להם במקומות אלו שהיו חושך. [ועיין עוד בזה בשמן ראש בפרשתנו ח"ט לג.].

*

ומה שאמר לו ה' שוב, ופתח התבה בצדה תשים, יש לומר בזה, כי הנה אדם הראשון כשנוצר יחידי ובא לעולם, מצא עולם מלאה כל טוב, וכמאמרם (סנהדרין לח.) אדם נברא בערב שבת, כדי שיכנס לסעודה מיד [שימצא הכל מוכן ויאכל מאשר יחפוץ], משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושיכללן, והתקין סעודה, ואחר כך הכניס אורחים ע"ש. לא כן נח כאשר יצא מן התבה, מצא עולם חרוב, לא ראה רק שמים וארץ, לא היה נמצא שום עץ פרי, אין שום אהל ובית, אין שום כלי ראויה להשתמש, אפילו איצטרובלין של רחיים נמחה במים (ב"ר לח-ח), ועליו היה מוטל ליישב את העולם מחדש, ולהחזירו כמו שהיה. והיה בזה עבודה רבה של שנים רבות, לנטוע עצים לאכילה ולבנין וכו'. ולמה עשה ה' כן לנח איש צדיק, שיצטרך לבלות ימיו בעבודה רבה זו.

אך הענין הוא, כי זה היה לו לעונש על אשר לא התפלל על דורו, ולא החזירם למוטב, וכדאיתא

ובאמת כן עשה נח, שהקריב ראשית פריו מהגפן לפני ה', ולהביא ממנו נסכים לקרבנותיו, ולא חש לאיסור ערלה, כי בכגון דא לא שייך טעם המצוה, ורק אחר זה שתה מן היין.

אמנם הכתוב אומר עליו 'ויחל' נח, שנעשה חולין, שלא היה לו לעשות כן. והוא מטעם כי כל מצוה שבתורה יש בה טעמים לאלפים למצותיה, ואי אפשר לנו לדרוש טעמי המצוה, ועבור זה להקל כי בכגון דא לא שייך טעם המצוה ולא נאסר. ועל זה נאמר (משלי ה-ו) אורח חיים פן תפלו, נעו מעגלותיה ולא תדעו. ואמרו (סנהדרין כא:)) מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שתי מקראות נתגלה טעמן, ונכשל בהן גדול העולם, שנאמר (דברים יז-יז) לא ירבה לו נשים, אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכו' ע"ש. ולכן גם נח לא היה לו להקריב מגפן ערלה, הגם שלא שייך בזה טעם המצוה.

ובדבר כזה נכשל עוד מתחלה אדם הראשון בחטא עץ הדעת, שאמר הכתוב (ג-יב) ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואוכל. וביאר בתפארת יהונתן (ס"פ בראשית) כי אדם הראשון היה ראוי ליתן לו התורה, ובתורה יש רמ"ח מצות עשה נגד רמ"ח אברים שבאדם ושס"ה לא תעשה נגד שס"ה גידין שבאדם, כי המצות הם בנין הגוף. ומתחלה היה הצלע שנבראת חוה ממנו כלול בגוף אדם הראשון, ועצמות וגידין שנתהוה ממנו חוה היה בתוך אדם, ואם כן היה לו אבר וגיד יתירה, והוצרך עוד עשה ולא תעשה אחת, היינו מכל עץ הגן תאכל עשה, ומעץ הגן לא תאכל לא תעשה, הרי כמנין אבריו וגידיו. וחשב אדם הראשון כיון שהצווי נאמר לו קודם שנבראת חוה, שאז היה בו צלע וגיד יתירה, היה צריך למצות עשה ולא תעשה אחת יתירה, אבל בניטל הימנו הצלע ונבנית אשתו ממנו, ואין לו עוד אבר וגיד יתר, אין צריך תו ללא תעשה מעץ הדעת לא תאכל, על כן אמר כמתנצל 'האשה אשר נתת עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואוכל' ע"כ.

האדמה ויטע כרם. וברש"י ויחל, עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת (ב"ר לו-ג) ע"כ. ובכלי יקר הוסיף דלכן קראו 'איש האדמה', לרמוז שהלך בדרכי אדם הראשון שנברא עפר מן האדמה, שחטא גם כן בגפן, למאן דאמר עץ הדעת גפן היה (סנהדרין ע). ע"ש. ויש לומר עוד בקשר חטאו של נח עם חטאו של אדם הראשון, דהנה בחתם סופר (לג) כתב להמליץ על נח שנטע כרם בתחלה, כי בהיות שרצה להקריב קרבנות לה', וקרבן צריכה נסכים (במדבר טו-ה), על כן נטע כרם שיוכל להשלים הנסכים לקרבנותיו.

אך חטאו של נח היה בזה, דמבואר ברמב"ן (ויקרא יט-כג) בטעם שלש שנים יהיה לכם ערלים, כי אין ראוי לאכול מפרי אילן עד שיקריב תחלה ממנו קרבן לה' יתברך, והיות שהפירות שטוען בג' שנים הראשונים המה גרועים מן הסתם ואינם ראויים להשי"ת, על כן נאסרו, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים, ומן אז ולהלן בשנה החמישית יהיה לכם תבואתו ע"ש, ונח נטע כרם להסיך נסכים, ויען כי בג' שנים ראשונים אין היין ממנו ראוי לנסך, על כן רצה להמתין עד שנה הרביעית. אלא שלא היה לו לשתות יין של ג' השנים עד שיקריב תחלה, והוא שתה תחלה היין הגרוע, ועל ידי זה וישכר. ויען חטא ביין של שלש שנים ולא המתין עד שנה הרביעית, על כן גרם קללה לבן הרביעי של בנו השלישי, לדעת הרמב"ן (וי-ו) היה חם בן השלישי ע"כ.

ועל פי דרכו היה נראה לומר באופן אחר קצת, כי טעמו של הרמב"ן באיסור אכילת ערלה, יוצדק כאשר ישנו בעולם פירות יפות ומשובחות, אז אינו מן הראוי להקריב לפני ה' פירות הגרועות של השלש שנים הראשונות. אבל אחר המבול שלא היה בעולם שום גפן, אלא גפן אחת שנטע כעת מחדש, אין בזה משום הקריבהו נא לפחתך, אדרבה בכגון דא יש להאדם למסור כל מה שבידו לפני ה'. ודוגמת מנחת עני, שאין בידו יותר להקריב, אמר עליו הכתוב (ויקרא ב-א) ונפש כי תקריב, כאלו הקריב נפשו (מנחות קד:).

ובאמת דברים של טעם הם מה שאמר אדם, אך חטאו היה כי אין לו לדרוש טעם המצות, לומר שכיון שכל מצוה מכוון נגד אבר אחד, על כן בחטר לו אבר ההוא אין עליו חיוב מצוה. אלא כיון שה' צוה לו, מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, לא היה לו לשנות ציווי ה', גם במקום שלא שייך הטעם. וזהו שאמר 'ויחל נח', שעשה עצמו חולין בהכרם שנטע, ששינה ציווי ה' מפני שדרש טעם המצוה, ובוזה הלך בדרכיו של אדם הראשון 'איש האדמה', שגם כן שינה ציווי ה' מפני שטעה בטעמה.

*

אך בפשטות הדברים, הרי זה שש מאות שנה שנח לומד תורה (רש"י ז-ב), וכעת עברה עליו שנה בהתבה, שהיה טרוד להאכיל לכל הבהמות והחיות שבתבה, וכדאיתא במדרש תנחומא (נח ט) כל אותן י"ב חודש לא טעם טעם שינה לא נח ולא בניו, יש בהמה שאוכלת לשתי שעות בלילה, ויש אוכלת לשלשה ע"ש. ואם כן כאשר יצא מן התבה, היה לו להשלים תחלה חובותיו של לימוד התורה שנחסר לו שנה תמימה. והוא לא עשה כן אלא תחלת עסקו היה בנטיעות, על כן אמר עליו 'ויחל' נח ויטע כרם, שנעשה חולין, מפני שלא עסק בתורה בתחלה.

וכמו כן בהתחלת ימי החורף, אחר שעברו הימים הנוראים, אשר כל אחד קיבל על עצמו הוספה בתורה ויראה, צריכין לסדר זאת תיכף בתחלת השנה, ולא להניחה עד אחר זמן. כי הנותן עיניו בנטיעות כרמו בתחלה, הרי זה חולין, אלא ראשית חכמה יראת ה', לסדר הזמנים לתורה ותפלה ועבודת קונו.

ולשמחת חתן וכלה יש להוסיף, כי על שידוך מתאים של תלמיד חכם לבת תלמיד חכם, אמרו חז"ל (פסחים ט). משל לענבי הגפן בענבי הגפן, דבר נאה ומתקבל ע"ש. והכוונה דאיתא במדרש (שמו"ר מד-א) גפן ממצרים תסיע (תהלים פ-ט), למה נמשלו ישראל לגפן, כשם שהגפן הזאת חיה ונשענת על עצים מתים, כך ישראל חיים ונשענים על האבות כשהם מתים ע"כ. וזהו היופי של שידוך הוגנת, כאשר כולם הולכים בדרכי אבותיהם, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך, ומנהג אבותיהם בידיהם תמיד, וכל מעשיהם הם נשענים על האבות, זהו ענבי גפן' בענבי גפן' דבר נאה ומתקבל.

ולעומת זה בדור המבול עזבו כולם את מעשה אבותיהם שהיו גדורים בהשבע מצות, והם השחיתו את דרכם על הארץ, על כן באה עליהם

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' חיים אליעזר הערשקא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	הרה"ג ר' מיכל ניימאן שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	לעילוי נשמת הרה"ח ר' פנחס יהודה ב"ר שמועון ע"ה נפטר מ"ו חשון תשנ"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה
מוה"ר ר' אפרים הערשקא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יעקב לייב קויפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בניו התאומים לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יחזקאל שימשאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות